

ALTAFULLA I ELS ALTAFULLENCS EN EL CAPBREU DE MONTORNÈS DE L'ANY 1615

EL DOCUMENT

El capbreu de la senyoria de Montornès fou confeccionat per disposició de fra Jaume Carnisser, abat del monestir de Santes Creus (1). De l'elaboració, en restà encarregat Joan Renyer, «per l'autoritat reial notari públic de la vila de Valls, del camp i de l'arxidiòcesi de Tarragona, escriptent i notari ordinari de tot el domini del monestir i convent de la beata Maria de Santes Creus», entre el divendres 20 de març i el dijous 9 de maig del 1615.

Del document original, se'n féu, com a mínim, una còpia, realitzada pel mateix notari Renyer a instància i requeriment dels jurats de la Pobla, la qual a fi que «li sigui donada credibilitat certa, igual com l'original, per tothom en i fora de judici i arreu» va ser subscripta amb la signatura que el notari feia «servir per cloure els documents públics de l'ofici de la notaria».

La còpia, amb valor d'original dels jurats poblencs, actualment propietat dels «Amics de Montornès», és un volum de 124 folis de 35 per 23'50 cms. relligat amb pergamí. Els cinc primers folis, sense numerar, contenen l'índex de les persones que capbreven. Els folis sisè i setè estan en blanc, com també els cinc darrers. Del vuitè al cent-dinovè apareixen numerats de l'1 al 112 i escrits per ambdues cares. La part numerada comprèn tres divisions: a) l'encapçalament -del foli primer recto al tercer recto-, b) les confessions de la universitat de la Pobla -del foli tercer recto al vuitè verso-, i c) les confessions dels particulars -del foli vuitè verso al cent-dotzè verso-.

1. Jaume Carnisser fou elegit abat de Santes Creus l'any 1608, com a successor de l'abat Bernardí Tolrà. L'abat Carnisser cuidà assenyadament d'impulsar la prosperitat del cenobi i s'enfrontà amb fermesa a la intervenció reial en els afers monàstics, fins a l'extrem d'ésser empresonat a causa de la seva resistència a les intromissions dels visitadors reials. Darrer abat vitalici santescreuà, morí el 17 d'octubre del 1619 i fou sebollit a la sala capitular del monestir.

El document és escrit en llatí a excepció de la pregonització -foli segon- i les anotacions marginals que ho són en català.

Segons el contingut, el capbreu es pot dividir en tres apartats: índex, encapçalament i confessions. L'índex presenta la llista dels confesants, agrupats segons la lletra del nom, de l'A a la S, i dintre de cada lletra, segons el foli on comença la confessió i ordenats de menor a major, és a dir, disposats alhora de manera alfabètica i numèrica; més una relació de vint-i-nou terratinents, establerta numèricament.

L'encapçalament ocupa els tres primers folis numerats; conté la manifestació de la voluntat de l'abat santescreu de «*capbrevar tots i cadascun dels drets i emoluments i rendes del dit monestir i convent i renovar per a la confecció d'aquest mateix capbreu o capbreus, tots i cadascun dels fruits, censos, rendes i drets i emoluments que el dit monestir i convent rep i ha acostumat i deu rebre en el castell de Montornès i en els seus termes*», com també una exposició històrica de l'evolució de la senyoria des que Ponç de Rajadell i la seva esposa Guilla la vengueren a Santes Creus, fins que Pere III alienà a favor del monestir del Gaià l'alta i baixa jurisdicció civil i criminal que posseïa sobre Montornès. Dins d'aquesta part del capbreu, també hi figura el text de la pregonització el qual fou donat a conèixer als poblencs, el dia 23 d'abril del 1614, pel nunci Arnald Guardiola. En la pregonització es notifica i fa saber que el capbreu es fa «*per a utilitat i conservació de les rendes, drets i emoluments d'aquell i per tal que aquells no puguin ser ocultats o desapareguin (...) tots i cadascun dels censos, rendes, censals, delmes, tasques, parts d'esplets, directes i alodials, senyorials, cases, masos, camps, vinyes, terres, honors i possessions, i qualssevol altres béns, rendes i drets universals (...) per tal que siguin confiats millor i més clarament a la memòria perpètua*», al temps que s'estableixen les bases de la seva execució i es mana a tots aquells que tenen quelcom per capbrevar que ho facin si no es volen veure privats de llibertat i multats amb cinquanta lliures.

Les confessions ocupen la resta dels folis numerats i comprenen dos grups: a) el de les dues confessions del comú poblenc, i b) el de les setanta-set confessions dels particulars.

LA INFORMACIÓ

Com és ben sabut, els capbreus constitueixen una esplèndida font d'informació per tal com aporten notícies abundants i diverses sobre aspectes tals com la demografia, la toponímia, l'onomàstica, l'evolució dels conreus, la tinença de la terra, els llinatges familiars o la morfologia urbana.

El capbreu de la Pobla de Montornès de l'any 1615, referit només a Altafulla i als altafullencs, abraça dos tipus d'informació, segons sigui directa o indirecta. Com hom pot suposar, només tenen interès les primeres ja que les segones solament alludeixen al terme i a les vies de comunicació.

Les notícies que li concerneixen plenament figuren a les confessions números 13 -foli 36v-, 22 -foli 47r-, 44 -foli 74v-, 47 -foli 77v-, 61 -folis 90r i 90v-, 62 -folis 91r i 91v- i 66 -folis 96r i 96v-, efectuades els dies 25, 26, 28 i 29 de març i 1 i 2 d'abril per Pere Fort, teixidor de lli -13-, Damià Vidal, pagès -22-, Jaume Miracle, pagès -44-, els tres de la Pobla de Montornès; Miquel Sedó, pagès -47-, de la Riera de Gaià; Gaspar Mallafrè, pagès -61 i 62-, Pere Guardiola, pagès -66-, ambdós d'Altafulla.

En la confessió de Pere Fort apareix Jaume Martí, pagès d'Altafulla, a causa de la venda que el 25 d'agost del 1603 li va fer d'un oliverar, situat dins del clos del castell de Montornès, d'una extensió de dues jovades de terra. L'escriptura de compra-venda es rebé a l'escrivania comuna de l'església altafullenca.

Altafulla apareix a la confessió número 22 per tal com l'escriptura de venda d'un oliverar de tres jovades, situat al clos del castell de Montornès, efectuada per Joan Mas, pagès de la Pobla, a favor del confessor nari Damià Vidal fou rebuda a l'escrivania comuna de l'església de la vila.

La confessió 44 ens informa que el seu titular, Jaume Miracle, atorgà els seus capítols matrimonials a Altafulla en l'escrivania de la qual restaren recollits, tal volta perquè la seva muller era altafullenca.

La causa que motiva la presència d'Altafulla en la confessió número 47 és idèntica a la que consta a la número 44. Aquest cop és el rierenc Miquel Sedó, dit el petit, fill d'altre Miquel Sedó, qui atorga els seus capítols a l'escrivania comuna de l'església parroquial de Sant Martí.

Les confessions 61, 62 i 66 són les més plenament vinculades a Altafulla. Les dues primeres foren atorgades per Gaspar Mallafrè, com a usufructuari, i Margarida, la seva muller, com a propietària. Els Mallafrè es veieren obligats a capbrevar perquè posseïen un oliverar d'una extensió de set jovades de terra al clos del castell de Montornès -61-, i una horta d'una jovada i mitja de terra a l'horta de Montoliu, de la parròquia de Tamarit. Ambdues finques pertanyien a Margarida; eren donació del seu pare, l'altafullenc Guillem Vergueta, en els capítols matrimonials fets davant de Pau Català, prevere i notari reial de la Selva del Camp.

Pere Guardiola, com a usufructuari, i la seva esposa Maria, com a propietària, foren els que realitzaren la confessió número 66. En aquest cas està motivada per la possessió d'un tros de terra d'una extensió de mitja jovada, situat a la partida dels Farraginals del terme d'Altafulla.

Aquesta declaració resulta d'interès ja que fins en aquest moment s'ignorava que el monestir de Santes Creus tingués drets senyorials a Altafulla; ara sabem que n'hi tenia, encara que només sobre mitja jovada de terra. Maria Guardiola havia esdevingut propietària de la finca dels Farraginals com a néta i hereva universal dels béns de Violant Pallissera, vídua de Jaume Pallisser, pagès d'Altafulla; abans, el posseïdor n'havia estat l'altafullenc Pere Barceló.

SALVADOR-J. ROVIRA I GÓMEZ

APÈNDIX DOCUMENTAL

Document núm. 1.

Confessió de Gaspar Mallafre, pagès del lloc d'Altafulla, com a usufructuari, i de Margarida, la seva muller, com a propietària.

Sàpiguen tots que, l'any 1615 de la nativitat del Senyor, en dissabte, dia vint-i-vuit del mes de març, en presència de mi, Joan Renyer, per l'autoritat reial notari públic de la vila de Valls, del camp i arxidiòcesi de Tarragona, i escrivent i notari ordinari de tot el domini del monestir i convent de la beata Maria de Santes Creus, infrascrit, i dels honorables Andreu Buada i Jaume Miracle, pagesos del lloc de la Pobla de Montornès, cridats, pregats i presos com a testimonis per a això. Gaspar Mallafre, pagès del lloc d'Altafulla, com a usufructuari, i Margarida, la seva muller, com a propietària, amb els dits noms, presentats personalment davant l'il.lustre i molt reverend senyor dom fra Jaume Carnicer, per la gràcia de Déu abat del dit monestir i convent de Santes Creus, present personalment en el dit lloc de la Pobla de Montornès, mitjançant jurament fet per aquell mateix a Déu Senyor i als seus sants quatre evangelis tocats materialment amb la seva mà dreta, espontàniament ha dit, declarat i confessat a aquest senyor abat, present i acceptant-ho, que ell té i posseeix, en nom d'aquells i sota el seu dret, domini directe i alou, un oliverar, situat en el terme del dit lloc de la Pobla de Montornès i dins del clos del castell, d'una extensió de set jovades de terra poc més o menys. I limita per l'orient amb Joan Miracle, dit de la Torre, pel migdia amb Antoni Soler en part i en part amb Joan Farrer, per l'occident amb el terme de Torredembarra i pel cerç amb l'oliverar del dit castell. I resta obligat per dit senyor abat i venerable convent del

monestir de la beata Maria de Santes Creus, sota el seu domini i alou, al terç, firma, fadiga, empara i qualsevol altre ple dret i domini directe d'aquests. I a un cens de cinc quartans d'oli bo, net, clar i idoni, cada any, a pagar per sempre al dit monestir el dia o festa de la càtedra de Sant Pere. I, a més del dit cens, dóna el delme i la primícia, com és costum. I està obligat a donar i portar les olives a la premsa o trull d'aquest castell de Montornès, com és habitual i costum fer-ho en el dit terme. I correspon a ella, la dita Margarida, la declarant, per títol de donació a ella feta, amb motiu de les noces, per Guillem Vergueta, pagès del dit lloc d'Altafulla, pare seu. Tal com consta en els capitols matrimonials de la dita Margarida, fets, iniciats i firmats, segons s'afirma, a casa del reverend senyor Pau Cathalà, prevere i notari reial de la vila de la Selva, el dia i any en aquells indicats. Certament, aquest Guillem Vergueta va capbrevar l'esmentat oliverar en l'últim capbreu jurat del dit lloc.

I correspon a ells, els dits declarants, no sols pels títols abans esmentats sinó també pel títol de laudació, aprovació, ratificació i concessió en emfiteusí a ell sobre aquestes coses feta pel dit senyor abat el dia d'avui en poder de mi, el notari abans esmentat i infrascrit.

De totes i cadascuna d'aquestes coses més amunt capbrevades, tant el dit senyor abat com també el dit declarant respectivament han demanat i requerit que fos fet un document públic, el qual ha estat fet en el lloc de la Pobla de Montornès l'any, dia, més i lloc abans dits, essent-hi presents jo, el dit infrascrit notari i els mateixos testimonis que abans, cridats i pregats per a les coses exposades abans, tal com més amunt és recollit clarament.

Document núm. 2.

Una altra confessió dels dits cònjuges Mallafrens, del lloc d'Altafulla.

Sàpiguen tots que, l'any 1615 de la nativitat del Senyor, en dissabte, dia vint-i-vuit del mes de març, (...). En Gaspar Mallafrè, pagès del lloc d'Altafulla, com a usufructuari, i Margarida, la seva muller, com a propietària, amb els dits noms, presentats personalment davant l'Il.ltre i molt reverend senyor dom fra Jaume Carnicer, per la gràcia de Déu abat del dit monestir i convent de la beata Maria de Santes Creus i, amb aquest nom, senyor de l'horta del terme de Montoliu de la parròquia de Tamarit, (...) un tros de terra amb aigua per a regar-lo, situat a la quadra de la Riera i a l'horta de Montoliu, de la parròquia de Tamarit, d'una extensió d'una jovada i mitja de terra poc més o menys. I és de les pertinences de la quadra de la Riera, en la qual el monestir i convent esmentats tenen el delme sencer de tots els fruits i la jurisdicció

completa. I limita per l'orient i pel migdia amb ells mateixos, els dits declarants, per l'occident amb Pere Sanromà, del lloc de Virgili, i pel cerç amb el camí per on es va del lloc de Torredembarra al molí del dit lloc. I resta obligat (...) I a un cens de quatre sous barcelonins cada any, a pagar per sempre al dit monestir el dia o festa de Nadal. I al delme sencer de tots els fruits de la dita peça de terra que es puguin collir. I pertany a ella, la dita Margarida, la declarant, per títol de donació a ella feta, amb motiu de les noces, per Guillem Vergueta, pare seu, del dit lloc d'Altafulla. Tal com consta, segons s'afirma, en els capítols matrimonials de la dita Margarida, fets i firmats a casa del reverend senyor Pau Cathalà, prevere i notari reial de la vila de la Selva, el dia i any en aquells indicats. Certament, aquest Guillem Vergueta va capbrevar les coses abans dites en l'últim capbreu jurat del dit lloc de la Pobra de Montornès.

I correspon a ell, els dits declarants, (...).

De tots i cadascun d'aquestes coses (...).

Document núm. 3.

Confessió de Pere Gordiola, pagès del lloc d'Altafulla, com a usufructuari, i de Maria, la seva muller, com a propietària.

Sàpiguen tots que, l'any 1615 de la nativitat del Senyor, en diumenge, dia vint-i-nou del mes de març, (...). En Pere Gordiola, pagès del lloc d'Altafulla, com a usufructuari, i Maria, la seva muller, com a propietària, amb els dits noms, presentats personalment (...) un tros de terra situat en el terme del dit lloc d'Altafulla, a la part dita els Farraginals, d'una extensió de mitja jovada de terra poc més o menys. I limita per l'orient amb Jaume Alies, de Torredembarra, pel migdia amb el camí per on es va del dit lloc al pou comú d'aquest mateix lloc, per l'occident amb els murs del dit lloc d'Altafulla i pel cerç amb el camí per on es va del dit lloc d'Altafulla al castell de Montornès en part i en part amb Gaspar Mallafre. I resta obligat (...) I a un cens de divuit diners barcelonins cada any, a pagar per sempre al dit monestir el dia o festa del natalici del Senyor. I correspon a ella, la dita Maria, com a néta i hereva universal de tots els béns de Violant Pallissera, vídua de Jaume Pallisser, pagès del dit lloc d'Altafulla. Tal com consta en el seu últim i vàlid testament que dels seus béns féu, establí, i lloà, segons s'afirma, a l'escrivania comuna del dit lloc d'Altafulla el dia i any en aquell indicats. I a la dita Violant Pallissera pertanyia pel títol de la seva pròpia compra que en féu a Pere Barceló, del dit lloc. Tal com consta en un document rebut, segons s'afirma, a l'escrivania comuna del dit lloc el dia i any en aquell indicats. Certament, aquest Pere Barceló va

capbrevar les coses abans dites en l'últim capbreu jurat del dit lloc de la Pobra de Montornès.

I correspon a ells, els dits declarants, (...).

De totes i cadascuna d'aquestes coses (...).